(א)במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי אמר אביי הא דרבי אלעזר ברבי שמעון מפקא מדאבוה ומפקא מדרבנן דתניא (ב)רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל מקום שנאמר אצבע בקבלה שינה בקבלה פסול בנתינה כשר וכל מקום שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר והיכן נאמר אצבע בנתינה דכתיב 1ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר (ג)מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו (א) ולאחריו: (ד)אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (א) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין קא סלקא דעתין תרתי בעינן כדכתיב 2ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ויליף ממצורע דכתיב 3וטבל הכהן את אצבעו הימנית והרי קמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה (ה)ותנן (ו)קמץ בשמאל פסול אלא (ב) אמר רבא או אצבע או כהונה א"ל אביי הרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה דכתיב 4והקריב הכהן את הכל [והקטיר] המזבחה (ז)ואמר מר זו הולכת אברים לכבש (ח)ותנן (ט)הרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ [כי אמרינן] או אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע והרי קבלה דכתב (ג) בהו כהונה ודבר המעכב בכפרה הוא ותנן קבל בשמאל פסול (י)ור"ש מכשיר ר"ש תרתי בעי מי (ד) בעי ר"ש תרתי והתניא רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר יד אינו אלא ימין אצבע אינו אלא ימין אצבע לא בעיא כהונה כהונה בעיא אצבע ואלא כהן למה לי בכיהונו (ה) והרי זריקה דלא כתב בהו (ו) אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אביי פליג בברייתא דתניא קיבל בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר אלא הא (כ)דאמר רבא * יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה (ל)אזן אזן לרציעה למה לי מדרבה בר בר חנה נפקא חד לקומץ וחד לקידוש קומץ

נדרש. (ה) ר"ש סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו הילכך אצבע אונתן דכתיב בתריה קאי ולא אולקח דכתיב לקמיה ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו: **מפקא מדאבוה.** מוצאת מכלל דברי אביו ומכלל דברי חכמים: **כל מקום שנאמר אצבע בקבלה.** ולא בנתינה כגון האי קרא דלעיל (ו) דר' אלעזר בר"ש דריש אצבע אולקח דהיינו לפניו ולא אונתן: **שינה בקבלה.** שקיבל בשמאל (ג) וקאמר לך במקום שנכתב שם תקנו ולא במה (ח) שלא נכתב בו: **ולקחת מדם הפר.** בפר המילואים כתיב: **ולא לפני פניו.** דלא דריש להאי באצבע דמילואים אולקחת ולא לאחריו דלא דריש להאי באצבעו דחטאת יחיד (ויקרא ד) אונתן והיינו פליג אדאבוה דאבוה סבר לאחריו ולא לפניו ואדרבנן דאינהו סברי בין לפניו בין לאחריו: **וכהונה.** כגון הכהן או הכהנים: **תרתי בעינן.** אצבע וכהונה כגון האי קרא דכתיב גבי זריקת חטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר רבי יוחנן דהכא ימין בעי דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה אצבע וכהונה ומפרש ביה ימנית: **הרגל של ימין.** נושא ביד שמאל לכבש משום דרגל ימין קרובה תחילה עם הראש כדקיימא לן בפ"ב דסדר יומא (דף כה:) והילכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל: **ובית עורה לחוץ.** כלפי העם ומקום החתך כלפי המוליך דהכי שפיר שלא יראה החתך: **המעכב כפרה דומיא.** דהזאה של מצורע כגון (ט) קמיצה אבל הולכת איברים דלא מעכבא כפרה דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר (י) לא בעיא ימין: **קבלה כתב בה כהונה.** דכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים ואמר מר (לעיל ד.) זו קבלת הדם: **ואלא כהן למה לי.** בקבלה הא כתיב בני אהרן (י) אי לאו לאגמורי אימין אתא: **בכיהונו.** בבגדי כהונה: **זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר.** אשאר כל הזבחים (ד) דלא כתב בהו אצבע אלא וזרקו הכהנים אבל בזריקת חטאת מודה ר"ש כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין: **ואלא הא דאמר רבא.** במנחות בפ"ק (דף י.) יד יד לקמילה. בפרשת מצורע עשיר (יא) כתיב על תנוך אזן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא כדמפרש התם וקאמר רבא יד דמצורע אתי לג"ש למיגמר יד דקמילה מינה שתהא בימין והיכא כתב יד בקמילה (יב) וימלא כפו ממנה: **לחליצה.** שתהא בימין: **למה לי.** יד בקמילה: **מדרבה בר בר חנה נפקא.** דהא כהונה כתיב (יג): **לקידוש קומץ.** בכלי שרת שיהא בימין שיאחז הכלי שהוא מקדש בו בידו הימנית:

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי. הא דפליגי אמוראי בפרק השואל (ב"מ דף לה.) במקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ופריך ממתני' דהשואל לא מצי למימר דההיא ר"ש דלא דריש קרא לפניו דהתם הוי מטעמא דהוי"ו מוסיף על ענין ראשון ומודה ר"ש כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) היינו טעמא דר"ש והביא וי"ו מוסיף על ענין ראשון וגבי ולקח ונתן לא אמרינן וי"ו מוסיף על ענין ראשון (יג) וא"כ נילף קבלה מנתינה בימין כדפי' התם בקונטרס דאצבעו הפסיק הענין בין ולקח לונתן ופ' (יד) קמא דקדושין (דף טו:) משמע דכולי עלמא דרשינן (טו) מקרא לפניו בלא וי"ו מוסיף על ענין [וא"כ (טז) איכא] למילף קבלה מנתינה דפריך וקיים מוזה לתלמוד תורה ובפ"ק דראש השנה (דף ט:) דרשי כולי עלמא מקרא לפניו ולפני פניו ולאחריו פליגי ובסמוך קשה טפי דקאמר רבי אלעזר בר"ש כל מקום שנא' אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר כגון ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולאחריו (יז) נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושמא רבי אלעזר בר"ש לית ליה וי"ו מוסיף א"נ לא דרשינן וי"ו מוסיף כדי לדרוש המקרא לפני פניו: **והרי** זריקה ותנן זרק בשמאל פסול. אפילו בשאר זבחים ולא פליג ר"ש אמר אביי פליג בברייתא ופרש"י זרק בשמאל בשאר קרבנות אבל בחטאת מודה ר"ש דבעי ימין כדאיתא בברייתא לעיל והקשה הרב ר' יעקב מאורלינש מאי קושיא ולמאי (יח) פליג ר"ש בברייתא נהי דלא כתב (יט) אלא כהונה מ"מ אתיא מהיקשא דזאת התורה דאמר לקמן סוף דם חטאת (דף לח.) ובמנחות סוף התודה (דף פג.) מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל וכו' ופריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין ומשני כדי נסבה אי נמי סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע משמע בהדיא דר"ש יליף שאר קרבנות מחטאת והשיב לו ר"ת דלא גרסינן והרי זריקה דאינה משנה בשום מקום אלא גרסינן והרי מליקה ומשנה היא לקמן בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה ואין מטמאין בגדים אבית הבליעה מלק בשמאל או בלילה כו' והש"ס הביאה בקוצר שכן דרך הש"ס לקצר כמה משניות והסופרים טעו וכתבו במקום מליקה זריקה ועופות לא אתו בהיקשא דזאת התורה אבל זריקה בשאר קרבנות פסל שפיר בשמאל דיליף בהיקשא דזאת התורה כדמשמע שילהי דם חטאת (לקמן דף לח.) ובסמוך נמי גרסינן בברייתא מלק בשמאל פסול ור"ש מכשיר ועוד אומר ר"ת דאפילו גרסינן זרק (כ) מצינו למימר דההוא תנא דזאת (כא) התורה דמפיק ימין מחטאת סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע * אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה בשאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן מהזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך והרי זריקה דלא פליג ר"ש (כב): דילמא היינו משום דיליף מהיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפר"ת דאפילו גרס בברייתא מלק על כרחין אמת הוא דמכשיר ר"ש זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יח.) דאמר ומאי טעמא דר"ש לא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם והיינו בזריקת אשם (כג) דבקבלה לא איירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכי נאמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה (כד) כוותיה בחדא ואם תאמר לפירוש רבינו תם נמי דגרסינן מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב.) ימין אפילו לר"ש מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשינן כמשפט חטאת בהמה (כה) דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית והתם (דף כא.) נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא והתם בהזאה איירי דבעיא ימין אבל (כו) מהיקשא לא ילפינן עופות מחטאת בהמה ולכך איצטריך נמי כמשפט התם א"נ ההוא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופוסל קבלה בשמאל משום (כז) דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ומוקי אצבעו דכתיב גבי חטאת גם על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף דליתיה בעוף וילפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה למודה בעולת

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"א מהלכות פסה"מ הלכה ג:
עח ב מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְלָקַחְתָּ מִדַּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעֶךָ וְאֶת כָּל הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: שמות כט, יב
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה
3. וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ויקרא יד, טז
4. וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ויקרא א, יג

מוסף רש"י

תרתי בעינן. דלא אמרינן ימין אלא אם כן כתיב אצבע וכהונה, כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו, הכהן ולאו ימנית הוא, דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית, מה אצבע וכהונה דהתם ימין אף דעלמא נמי ימין (מנחות י.). **או אצבע או כהונה.** [illegible] דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית, ומיניה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתהא עבודה בימין (חולין כב.). **ותנן.** במסכת תמיד בהולכת אברים: **הרגל של ימין בשמאלו.** היה מוליך בשמאל, משום דאמרינן במסכת יומא סדר אברים הראש והרגל [illegible] רגל ימין הוא דשפיר, הלכך הראש שהוא כבד וחשוב היה מוליך בימין והרגל בשמאל, ואע"ג דכתב כהן כהן (מנחות י.) מי שזכה להעלות נתכב הראש והרגל מקבל ביד המעלה את הראש בימינו ואת רגל הימנית של תמיד מקבל בשמאלו: **ובית עורה לחוץ.** ומקום חתך לפנים כלפי כהן וכן נאה (יומא כה.). **כי אמרינן או אצבע או כהונה כו'.** ומשני לעולם או אצבע או כהונה, וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע, לאפוקי הולכה דלא מעכבא, דאפשר לשחוט ולנתח אצל הכבש, או נמי אם יש כהנים הרבה יושיטו זה לזה: **והרי קבלה כו' ודבר המעכב בכפרה הוא.** דלא אפשר שלא יקבל הדם בכלי, וכתב בה כהונה והקריבו בני אהרן את הדם, ואמרינן מתניתא והקריבו זו קבלת הדם ותנן ר' שמעון מכשיר קבלה בשמאל: **ר"ש תרתי בעי.** אצבע וכהונה, וכי קאמר ר"ש לקיש או אצבע או כהונה לרבנן קאמר דאמרי פסול: **יד אינו אלא ימין.** דגמר מידו הימנית דמצורע: **ומשני אצבע לא בעיא כהונה.** דהיכי דכתב אצבע אע"ג דלא כתב כהן לאו אלא ימין [illegible] ולקחת מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: **כהונה בעיא אצבע.** לר' שמעון אע"ג דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא"כ כתב אצבע בהדיה. משום הכי מכשיר בקבלה: **פליג בברייתא.** [illegible] למתניתין, ואי קשיא ליתיב מקמילה דלא כתיב אלא כהונה ותנן (שם י.) קמץ בשמאל פסול ולא פליג ר"ש, תריץ היינו טעמא דלא פליג במנחה כדאמרינן לקמן דנפקא ליה דשמאל פסול מקדש קדשים היא כחטאת וכאשם: **רגל.** דמצורע עשיר למידרש חליצה בג"ש דרגל רגל, דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו, מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית: **אזן.** דמצורע עשיר דלא איצטריך אתי למידרש אזן אזן דרציעה, דכתיב ורצע אדוניו את אזנו, מה דמצורע ימנית אף דרציעה ימנית. והך ג"ש מפורשת בפ"ק דקידושין: **מדרבה בר בר חנה נפקא.** דהא כתיב בה וקמץ הכהן ואמר רבה לעיל לרבנן דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין, יד יד למה לי: **לקידוש קומץ.** דכי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי (מנחות י.):

מסורת הש"ס

א) [מנחות ט: וש"נ], ב) תוספתא פ"א הלכה ה, ג) לקמן לח. מנחות י. [כל הסוגיא עד סופו] פג. חולין כב., ד) מנחות ו: י., ה) שם ולעיל יד: וש"נ מגילה יא., ו) [יומא מח: מנחות י.] תמיד לא., ז) ירושלמי יומא פ"ב ה"א, ח) מנחות י., ט) ירושלמי קידושין פ"א ה"ב, י) לעיל ד., כ) ויקרא ט יח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא לפני פניו ולא לאחריו: (ב) רש"י ד"ה נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי ר"ש סבר: (ג) ד"ה שינה וכו' בשמאל פסל וקאמר: (ד) ד"ה זרק וכו' כל הזבחים קאי דלא:

גליון הש"ס

גמ' יד יד לקמיצה. עיין לקמן סג ע"ב תוס' ד"ה מה חטאת כפה"י: [תוס' ד"ה והרי וכו' אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה כו'. עי' יומא דף מח ע"ב תוס' ד"ה מה חטאת וכו']:

שינויי נוסחאות

א] צ"ל ריש לקיש (שיט"מ וכ"ה בכל גמ' המקבילות): ב] אלא נמחק (שיט"מ וכ"ה במנחות): ג] דכתיב בה כצ"ל (שיט"מ): ד] ומי (כצ"ל ח"י): ה] בכיהונו (שיט"מ וכ"ה במנחות): ו] בה (כתה"י): ז] דלעיל שינה בקבלה שקיבל בשמאל פסול דר"א בר"ש וכו' אונתן וקאמר לך במקום וכו' כצ"ל (מהרש"ש): ח] צ"ל במקום (שיט"מ): ט] צ"ל או כגון (שיט"מ): י] אהרן וא"כ אמאי כתב ביה כהן הואיל ולאו לאגמורי כו' (שיט"מ, ובע"י בכתה"י): יא] בד"י וכ"ה [illegible]. ועי' לק"ק ורש"י מנחות י ע"א ד"ה אלא אמר רבא: יב] כתיב בה (שיט"מ): יג] ראשון למילף קבלה וא"כ כצ"ל ול"ג לקמן מתינת וא"כ עד תיבת דפריך (צ"ק). וכן תיקנו אחר מפי': יד] ובפ' (שיט"מ): טו] דדרשי (שיט"מ): טז] מתינת וא"כ עד תיבת מנתינה נמחק וכ"ה בספי' (צ"ק): יז] צ"ל ולא לאחריו (שיט"מ): יח] ואמאי משני אביי דפליג כצ"ל (שיט"מ): יט] כתב בה (שיט"מ): כ] זריקה (תוס' מנחות): כא] דזאת (רש"ש): כב] ר"ש מאי קשיא ליה דילמא וכו' כצ"ל (שיט"מ): כג] בכ"מ נוסף שהיא בשמאל וכ"ה בתוס' מנחות: כד] ק"ל סבר לה כר"ש ור"ש לא סבר ליה כוותיה (שיט"מ), וכ"ה בתוס' שם, ועי' שט"ק: כה] בהמה מה חטאת בהמה אינה באה כצ"ל (שיט"מ וצ"ק וכ"ה בתוס' שם): כו] פי' ח"י דס"ל למחוק מכאן ועד כמשפט התם עפ"י: כז] משום דקסבר מקרא (תוס' שם): כח] התיקונים שבכיתור זה, עפ"י תוס' מנחות דף י ע"ב:

שיטה מקובצת

והרי קמיצה כו'. ול"ת ולימני הכא דשאני קמיצה דכתיב בה יד וילפינן יד יד לקמיצה כדאמר בסמוך אבל בעלמא בעינן כהונה ואצבע. וי"ל דמקידוש קומץ בכלי שרת פריך דהתם ליכא ג"ש דיד יד ואפי"ה אמרינן קמץ בשמאל פסול. ומצינו אברייתא דמנחות (דף ט.) דפסל בקומץ ובקידוש קומץ: חד לקומץ וחד לקידוש קומץ. אע"ג דקידוש קומץ במקום קבלת דם [וקבלה] אתיא מדרבה בר בר חנה, קידוש קומץ לא אתיא מהיקשא דזאת התורה (תוס'): תוד"ה והרי זריקה בד' משפט בהדיא דר"ש יליף שאר קרבנות מחטאת. נ"ב. לכי היכי דהתם דם דידיה פסי בימין דכתיב ביה אצבע ה"ה בשאר קרבנות: באו"ד ומשנה היא לקמן בר מלק בשמאל או בלילה כו'. נ"ב. ואם היתה המליקה כשרה פשיטא דלאו משנת אבית הבליעה ולא חשבינן ליה פסולו בקודש (הרש"ש): באו"ד ואית ולפר"ת נמי כו' ומשני בר"ש דכהונה בעיא אצבע. גליון, ומהיקשא [נמחין כו'] דזאת התורה (נפקא). [נפקי עופות] למאן דלית ליה היקשא. [כדמפרשינן] בפ"ק דחולין וכרים מנחות:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones